

RÖNÖ KYRKOGÅRD

Kulturhistorisk kyrkogårdsinventering

*Rönö församling
Norrköpings kommun
Linköpings stift
Östergötlands län
2006*

ÖSTERGÖTLANDS LÄNSMUSEUM

Raoul Wallenbergs plats • Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013-23 03 00 • Fax 013-14 05 62
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

RÖNÖ KYRKOÅRD

Kulturhistorisk kyrkogårdsinventering

Rönö församling

Norrköpings kommun

Linköpings stift

Östergötlands län

Innehåll

Inledning	2
Bakgrund	2
Syfte	2
Kulturminneslagen och begravningslagen	2
Kulturhistorisk bedömning	3
Inventeringens uppläggning och rapport	3
Översiktskarta	4
Rönö kyrkogård	4
Kyrkogårdens omgivning	4
Rönö kyrka	5
Kyrkogårdens historik	5
Översiktlig beskrivning av vegetation mm – Karta	8
Beskrivning av kyrkogården	9
Källor	16
Exempel på gravvårdar med kulturhistoriskt intresse	17
Förklaring till exempellistan	17
Utvärderingskarta	18
Bilagor	
Exempellista	
Fotografier	

INLEDNING

Bakgrund

Ur kulturhistorisk synpunkt är kyrkogårdar och begravningsplatser bärare av en stor mängd information och de här platserna ger anledning till frågor av olika slag. Vad är typiskt för våra kyrkogårdar när det gäller vegetation, omgärdningar, gångar, gravvårdar m m och finns det några regionala skillnader? Vad har varit gängse bruk under olika tider och vad kan vi få för historisk information bara av att gå på en kyrkogård? Med utgångspunkt i behovet av att förbättra kunskapen om våra kyrkogårdar och begravningsplatser genomförs en stiftsövergripande kulturhistorisk inventering.

På uppdrag av Linköpings stift utför Östergötlands länsmuseum inventeringen av kyrkogårdar/begravningsplatser inom den del av stiftet som ligger inom Östergötlands län. Arbetet bekostas av medel från den kyrkoantikvariska ersättningen och påbörjades under år 2002. Projektet beräknas vara avslutat vid utgången av år 2006. Inventeringen berör de till Svenska kyrkan hörande kyrkogårdarna/begravningsplatserna som omfattas av kulturminneslagen. Lagen gäller de begravningsplatser som är tillkomna före utgången av år 1939 och ytterligare några som skyddas genom särskilt beslut av Riksantikvarieämbetet. Denna rapport utgör en delrapport i inventeringen vars resultat kommer att sammanställas och analyseras i en stiftsövergripande rapport.

Syfte

De stiftsövergripande inventeringarnas syfte är:

- att lyfta fram och öka förståelsen för kyrkogårdarnas och begravningsplatsernas kulturvärden och att främja kontakterna mellan kyrkan och kulturmiljövården
- att ge ett underlag för församlingarnas/samfälligheternas planering och förvaltning av kyrkogårdarna/begravningsplatserna och ett underlag för vård- och underhållsplaner
- att sammanställa ett enhetligt och tillgängligt kunskapsunderlag med beskrivning av och historik för den enskilda kyrkogården/begravningsplatsen samt en bedömning av de kulturhistoriska värdena. Inventeringen blir samtidigt en samlad dokumentation och överblick av kyrkogårdar/begravningsplatser i stiftet från 2000-talets första decennium.
- att ge ett underlag för handläggning av kyrkoantikvariska ärenden och för bedömning av var det är särskilt viktigt att stödja insatser med kyrkoantikvarisk ersättning.

Kulturminneslagen och begravningslagen

Enligt Lag om kulturminnen m.m. (SFS 1988:950) skall Svenska kyrkans *kyrkobyggnader*, *kyrkotomter* och *begravningsplatser* vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas. Tillstånd måste sökas hos länsstyrelsen för att göra väsentliga förändringar på kyrkogården. (Se vidare i bilaga om Kulturminneslagen.) Begravningslagen (SFS 1990:1144) säger att en gravvård ägs av den som betalar gravrättsavgiften. När gravrätten upphör har ägaren rätt till gravvården. Om gravrättsinnehavaren inte vill gör anspråk på gravvården inom 6 månader tillfaller gravvården upplåtaren, alltså församlingen. Vidare säger lagen: "Om en gravanordning har tillfallit upplåtaren och den är av kulturhistoriskt värde eller av annat skäl bör bevaras för framtiden, skall upplåtaren om möjligt lämna kvar den på platsen. Om

gravanordningen ändå måste föras bort från gravplatsen, skall den åter ställas upp inom begravningsplatsen eller på någon annan lämplig och därtill avsedd plats”.

Kulturhistorisk bedömning

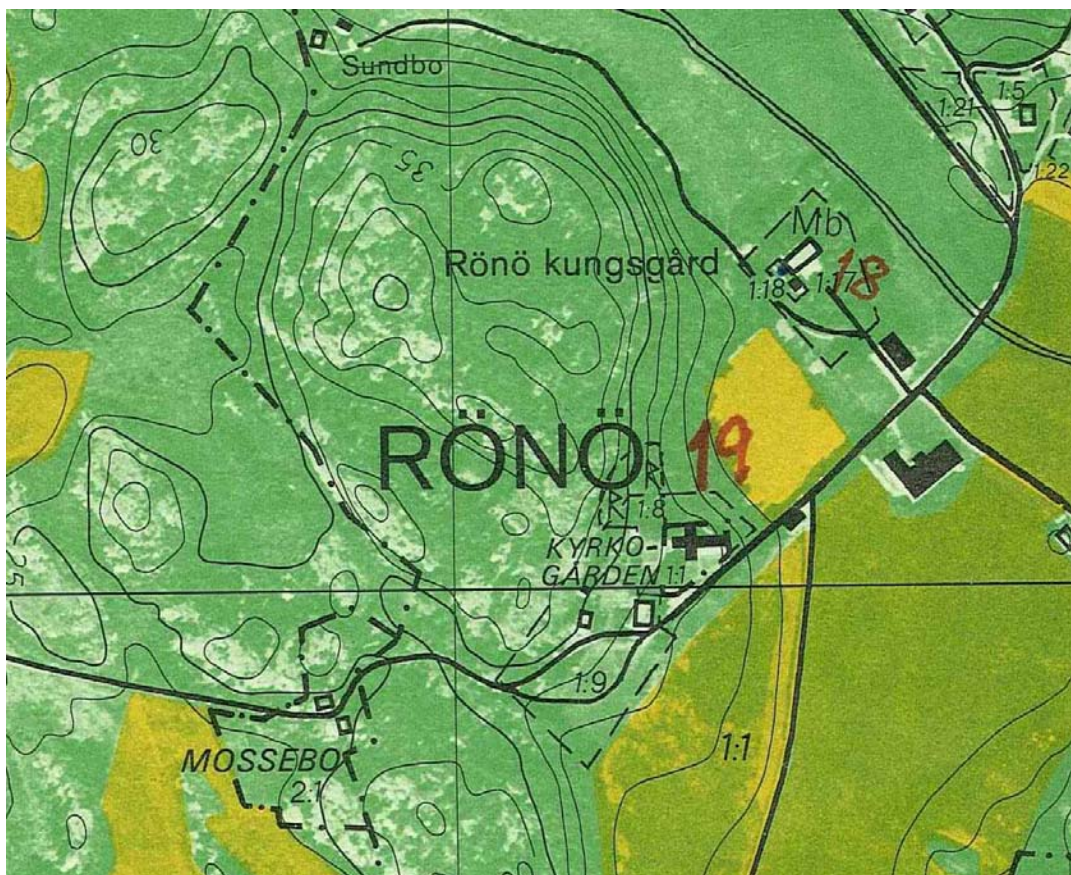
Alla gravvårdar bär på sin historia och kan berätta om en person, om en familj, om stilhistoria och om begravningsstraditioner. I rapporten anges exempel på typer av gravvårdar som utifrån olika grunder bedöms som kulturhistoriskt värdefulla. Generellt gäller att ålderdomliga gravvårdar från tiden fram till 1850 bör föras in i kyrkans inventarieförteckning. Detta gäller även gravstaket och gravvårdar i gjutjärn och smidesjärn liksom äldre vårdar av trä. Många andra gravstenar har också ett kulturhistoriskt värde som kan kopplas till gravvårdens utförande, t ex material och konstnärlig utformning eller ett lokal/personhistoriskt värde. Inventeringen omfattar i första hand enbart gravvårdar ute på kyrkogården. I flera kyrkor finns det dock gravvårdar som förvaras i kyrkan eller i lokal i anslutning till kyrkan. Ofta har dessa ett stort kulturhistorisk värde och bör tas med i kyrkans inventarieförteckning.

Den kulturhistoriska bedömningen görs utifrån principer som tagits fram av och fortlöpande diskuteras med representanter för Linköpings stift, länsstyrelserna i Kalmar, Östergötland och Jönköping samt läns museerna i Jönköping och Kalmar län. En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv utan hela tiden föremål för omvärderingar. Vid bedömningen tas hänsyn till dels varje enskild kyrkogårds egna värden, men också till värden i förhållande till andra kyrkogårdar i stiftet och i övriga landet. Inför varje planerad förändring skall tillstånd inhämtas från länsstyrelsen och varje ärende behandlas där från fall till fall. Den kulturhistoriska bedömningen utgör underlag för beslut om vilka åtgärder som kan vara berättigade till kyrkoantikvarisk ersättning.

Inventeringens uppläggning och rapport

Rapporten består av en historik över kyrkogården samt en beskrivning i ord och bild av kyrkogården som helhet och de olika kvarteren/områdena. En kulturhistorisk bedömning görs av varje kvarter/område samt över kyrkogården i dess helhet. Arbetet har varit uppdelat i en fältdel med inventering och fotografering samt en arkivgenomgång. De aktuella arkiv som gåtts igenom har främst varit läns museets topografiska arkiv och Antikvarisk-topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet i Stockholm. Uppgifter har vidare hämtats från aktuell litteratur däribland hembygds litteratur. I viss mån har lantmäteriets handlingar och kartor nyttjats. De i rapporten redovisade arkivuppgifterna utgör en sammanfattning av genomgångna arkiv och ska inte ses som en komplett beskrivning av händelser i kyrkogårdens utveckling. Arbetet inkluderar en omfattande fotodokumentation varav ett antal bilder presenteras i rapporten. Delar av inventeringsmaterialet görs tillgängligt via Kulturmiljövårdens bebyggelseregister, ett informationssystem som förvaltas av Riksantikvarieämbetet (www.raa.se).

Fältarbete och rapport har utförts av antikvarie Anita Löfgren Ek, Östergötlands läns museum 2006. Rapporten finns tillgänglig på Linköpings stift, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Östergötlands läns museum samt på respektive kyrklig samfällighet.

Utsnitt ur ekonomiska kartans blad 087 60 Rönö, 1979.

RÖNÖ KYRKOGRÅRD

Kyrkan med omgivande kyrkogård ligger på Vikbolandets södra del. Kyrkogården har en oregelbunden planform. I söder smalnar kyrkogården och södra muren vinklar av mot nordöst. Kyrkan ligger på kyrkogårdens nordöstra del och kyrkans långhus är orienterat i öst/väst.

Kyrkogårdens omgivning

Rönö kyrka ligger på en moränrygg vid sidan av en uppodlad sänka. I kyrkans omedelbara närhet finns två gravfält från yngre järnålder. Av Rönö kungsgård, som uppfördes på 1500-talet av Johan III och nedbrändes av ryssarna 1719, återstår idag en ruinkulle. På kullen har man uppfört en flygelbyggnad till den nuvarande huvudbyggnaden, som härstammar från 1730-talet. Invid kyrkan ligger den f d sockenstugan från 1820-talet, som är en timrad faluröd byggnad i två våningar. Den har även använts som skola och ålderdomshem. Strax intill finns ytterligare en skolbyggnad, uppförd för sitt ändamål 1884 och som numera används som bygdegård. Rönö f d prästgård ligger ca 2 km från kyrkan.

Utsnitt ur häradsökonomiska kartan 1868-77. Kyrkogården är mycket svagt markerad och ligger med kyrkan väster om R i "RÖNÖ KA".

Rönö kyrka

Rönö socken har tidigare utgjort en del av Östra Ny socken. En sätesgård vid Rönö finns belagd i det skriftliga materialet sedan 1331 och har senare innehafts av såväl kungen som biskopen. Den äldsta kända kyrkan i Rönö var ett träkapell, Sankt Antonii Capell, vars ålder och utformning är okänd. Det revs i samband med att den nuvarande kyrkan byggdes 1641-1642. Det var pfalzgreven Johan Kasimir som lät bygga kyrkan till minne av hans gemål, den svenska prinsessan Catharina. Kyrkan har en rektangulär planform med rakslutet korparti, sakristia i norr och vapenhus i väster. Fasaderna är vitputsade och sadeltaket, som är valmat i öster, är belagt med tegel. Huvudingången är via vapenhuset i väster.

Kyrkogårdens historik

Uppgifter om kyrkogårdens historik har i huvudsak hämtats från Östergötlands läns museums topografiska arkiv och bibliotek.

Kyrkogården har utvidgats västerut, troligen den västligaste delen väster om klockstapeln. Den äldsta dateringen på en gravvård i det här partiet är 1888. Relativt många gravvårdar är från 1920- och 1930-talet och områdets nordvästra del har karaktären av linjegravsområde. Ett

äldre fotografi från 1935 visar att den västra delen av kyrkogården är grusbelagd, kyrkogården i söder är gräsbevuxen och håller på att tas i anspråk för grusgravar.

Foto 1935, Foto i Östergötlands läns museums samlingar.

Foto 1961, Foto i Östergötlands läns museums samlingar.

Sydväst om kyrkan finns en klockstapel, som sannolikt kan härstamma från 1680-talet. Enligt en uppgift i bokverket Sveriges Bebyggelse ska den ha en stock med det inristade året

1751. Om det syftar på en nybyggnation eller renovering är okänt. Norr om kyrkan uppfördes ett bårhus 1961 efter ritningar av stadsingenjör David Hodin i Linköping.

Vid inventeringen år 2006 användes en karta över kyrkogården, troligen upprättad på 1940-talet. Den visar familjegravar utmed kyrkogårdsmuren i söder och norr på den yngre västra delen samt på dess södra del. Norr om kyrkan är enbart tre gravplatser markerade och familjegravar finns även norr om klockstapeln, omedelbart väster om kyrkan. Området söder om kyrkan är till största delen avsedd för enkelgravar, troligen s k linjegravar, liksom ett område på utvidgningens norra del. Några gravplatser är också markerade söder om klockstapeln.

BESKRIVNING AV KYRKOGRÅRDEN

Kyrkogården saknar kvartersindelning. Gravnumreringen börjar invid muren i sydväst, fortsätter i ett större område i sydväst, för att sedan fortsätta vid muren i nordväst, en gravrad väster om kyrkan och tre gravplatser norr om kyrkan. Därefter saknas några nummer. På gravkartan från 1940-talet ligger dessa nummer under en annan indelning söder om kyrkan. Det är gravnummer 93-99 b. Ett större område i nordväst har gravnummer från 100 till 201. Numreringen fortsätter från nr 202 sydöst om kyrkan till nr 337 sydväst om kyrkan. Väster om den sista raden finns en rad med numrering från 1001 till 1026 och söder om klockstapeln ligger två mindre rader med numrering från 500 till 514.

Allmän karaktär

Kyrkogården har en öppen karaktär då det saknas rygghäckar. Områdena med s k linjegravar, nordvästra delen och området söder om kyrkan, är något utglesade. Gravraden närmast kyrkan och enskilda enskilda gravar har en mer påkostad karaktär med högre gravvårdar och/eller gravomgärdningar. I övrigt är karaktären enhetlig med låga gravvårdar, som alla har textsidan mot öster. Den öppna karaktären bryts delvis av de högvuxna tujorna utmed gången från södra grinden till kyrkans vapenhus samt den höga boken söder om klockstapeln.

Området söder om kyrkan från öster.

Området söder om kyrkan från väster.

Kyrkogårdens västra del från norr.

Området norr om kyrkan från sydväst.

Omgärdning

Väster: en ca 0,1-0,8 (i söder) m hög kallmurad helmur av ca 0,2-0,8 m stor gråsten. Sedum växer på muren samt en klippt ca 0,5 m hög syrenhäck.

Norr: en ca 1,2 m hög kallmurad helmur av ca 0,2-0,5 m stor gråsten. Sedum växer på muren och buskar norr om muren. Muren följer terrängen som sluttar mot öster. I höjd med kyrkans vapenhus finns ingången till bisättningsrummet i muren. De kopparklädda portarna inramas av huggen och fogad röd granit. I höjd med sakristian växer en ca 1,2 m hög klipp snöbärsbuske innanför muren. I nordöstra hörnet körs kompost ut och ligger mot muren.

Öster: en ca 0,8-1,0 m hög kallmurad stödmur av ca 0,2-0,5 m stor gråsten. Sedum växer på krönet och en ca 1,3 m hög klippt spireahäck finns innanför muren. Muren vinklar av mot sydväst och övergår i den södra muren.

Söder: en ca 1,2 m hög kallmurad helmur, delvis stödmur, av ca 0,2-0,5 m (enstaka 1,0 m) stor gråsten. Sedum växer på murkrönet.

Norra murens insida från sydöst.

Västra murens insida från nordöst.

Södra grinden, som också är huvudingång till kyrkogården.

Ingångar

Väster: en gång till uthuset i nordväst.

Söder: pargrind av järnsmide med konkavt krön. Enkla spjälor och svängd ornamentik.

Grindstolparna är kvadratiska och slätputsade med spritputsade fält, allt avfärgat i vitt.

Stolparna kröns med plåtklätt och svartmålat toptak.

Vegetation

Kyrkogården saknar trädkrans.

Norr: stubbar efter nedtagna träd (trädkrans ?).

Öster: tre askar växer utanför muren. Det är oklart om de har hört till en trädkrans, eller växer naturligt.

Söder om klockstapeln växer en hög bok. Utmed gången från grinden i söder till kyrkans västingång står ett antal tujor. Det är sex stycken i öster och två stycken väster om gången, närmare kyrkan. De äldre tujorna är mycket höga och ska enligt uppgift på sikt ersättas av de yngre tujorna. Även ingången till bisättningsrummet flankeras av tujor. Några gravar omgärdas med låga häckar och dessa utgörs av buxbom. Det finns inga rygghäckar på kyrkogården.

Den höga vegetationen vid klockstapeln från öster.

Gångsystem

En grusgång löper invid kyrkogårdsmuren i sydöst och väster liksom runt kyrkan. Från den södra grinden löper en grusgång till kyrkans vapenhus. Kyrkogårdens västra del delas in i en nordlig och en sydlig del genom en grusgång som går runt respektive del. Området söder om

kyrkan delas i två delar genom en grusgång i nord/sydlig riktning. Gångarna är belagda med krossgrus.

Gravvårdstyper

Majoriteten av gravvårdarna är sentida låga och breda vårdar. Det finns även ett stort antal mindre gravvårdar som troligen hör till det s k linjegravsystemet. Systemet med linjegravar växer fram under slutet av 1700-talet. Det innebär att begravningarna skedde på linje vartefter dödsfallen skedde. Äkta makar eller andra familjemedlemmar begravdes inte bredvid varandra. Från början innebär systemet troligen inte någon direkt "statusskillnad", men under 1800-talet övergick det till att bli en gravläggning för dem som inte kunde eller ville betala för en gravplats. Att döma av årtalen på gravvårdarna i Rönö har gravläggningen på linjen, i alla fall från 1920-talet och framåt, gått från området nordväst om kyrkan, nr 100-201, med början i nordväst och fortsatt över till området söder om kyrkan med början i öster.

Linjegravsystemet upphörde allmänt vid mitten av 1960-talet men i en del församlingar fortsatte bruket med linjebegravningar ännu en tid. Det gör att det kan vara svårt att avgöra om gravvårdar efter mitten av 1960-talet över enbart en person, som dessutom passar in i linjesystemet, hör till denna begravningsform eller inte. Söder om klockstapeln står två gravvårdar i svart granit, nr 504 ca och 511 ca. Det kan röra sig om två barngravar och det är relativt vanligt att man haft ett speciellt område för barngravar eller en barnlinje. De gravar som ligger invid kyrkogårdsmuren, norr om kyrkan, omedelbart väster om kyrkan samt på kyrkogårdens sydvästra del är i allmänhet mer påkostade och hör till familjegravarna. Norr om kyrkan finns ett gjutjärnskors över Johan Erik Becker som var komminister i Rönö Östra Ny 1843-59. På namnplattan står att "Rönö församling reste korset 1967". Korset är dock troligen äldre och av en typ som var vanlig under 1800-talet. Intill klockstapeln står ett enkelt kors av trä. Det är ett minnesmärke över storspelmannen Pelle Fors (1815-1908) som vilar på kyrkogården. De flesta gravvårdarna är tillverkade i svart, grå eller röd granit. Förutom ovannämnda vårdar i trä eller gjutjärn finns ett fåtal gravvårdar av marmor eller kalksten. Åtta gravar är täckta med grus eller sand. Av dessa omgärdas en av ett staket i järnsmide, två av stenram och de övriga fem av buxbomshäck. Förutom fåtalet gravvårdar invid kyrkogårdsmuren går alla gravrader i nord/sydlig riktning och vårdarna är vända med textsidan mot öster.

Ommålning av järnsmidesstaket.

Gjutjärnskors norr om kyrkan.

Tre gravvårdar från 1883-1911.

Linjegravvård.

Minneslund

-

Byggnader

Sydväst om kyrkan står den tjärade klockstapeln, som sannolikt uppfördes på 1680-talet, eventuellt mitten av 1700-talet. Snedsträvorna är klädda med liggande panel. Klockvåningen är öppen med en enkel spjälbalustrad. Den kröns av en enkel huv med sadeltak där både gavlar, takfall och spira är klädda med kyrkspån med rundad avslutning. Klockvåningen nås genom en inklädd trappa i norr.

Bisättningsrummet/bårhuset är ingrävt i terrängen nordväst om kyrkan med ingång i norra kyrkogårdsmuren. Ingången utgörs av en kopparklädd pardörr inramad med huggen och fogad röd granit. Det invigdes 1961 och är ritat av stadsingenjör David Hodin i Linköping.

Invid kyrkogården i nordväst finns ett uthus med tjärade eller cuprinolade fasader av stående locklistpanel. På baksidan finns ett påbyggt avtråde. Uthuset har ett pulpettak täckt med sinuskorruerad plåt. Det är indelat i tre olika förråd.

Uthuset från sydöst.

Terrassmuren från sydöst.

Övrigt

Väster om kyrkan finns en ca 0,1-0,9 m hög terrassmur mot kyrkogårdens högre liggande västra del. Den avslutas i söder invid klockstapeln med en trappa. Muren är delvis fogad och består av ca 0,2-0,5 m stor huggen gråsten. I sluttningen mot väster finns krypväxter.

Klockstapeln från sydöst.

Kulturhistorisk bedömning

Rönö kyrka och kyrkogård med omgärdning, grind och klockstapel är en samlad miljö med mycket höga kulturhistoriska värden. Mursträckningarnas olika karaktär har ett mycket högt kulturhistoriskt värde. Beroende på hur gamla murarna är kan en del av olikheterna bero på att underhållet av kyrkogårdsmurar ofta var fördelat på enskilda hemman. Större skillnader kan bero på att mursträckorna tillkommit vid olika tider. Grinden i söder med de putsade grindstolparna bildar en tydlig entré till kyrkogården. Klockstapeln som sannolikt uppfördes

på 1680-talet, eventuellt mitten av 1700-talet, har mycket höga kulturhistoriska värden. Även uthusbyggnaden nordväst om kyrkogården har ett visst kulturhistoriskt värde.

Tujorna som växer utmed gången från södra grinden till kyrkans vapenhus hör till en äldre tradition och tujor har ofta använts för att markera huvudgångar eller påkostade gravanläggningar. Den stora boken invid klockstapeln står eventuellt i kyrkogårdens äldre västra begränsning. Gångsystemet med grusade gångar hör samman med kyrkogårdens struktur (se nedan).

Kyrkogården uppvisar delvis fortfarande den struktur den har på en gravkarta, som troligen upprättades på 1940-talet. Det innebär att de enkla linjegravvårdarna finns på kyrkogårdens nordvästra del och i ett större område söder om kyrkan. Systemet med linjegravar växer fram under slutet av 1700-talet. Det innebär att begravingarna skedde på linje vartefter dödsfallen skedde. Äkta makar eller andra familjemedlemmar begravdes inte bredvid varandra. Från början innebär systemet troligen inte någon direkt ”statuskillnad”, men under 1800-talet övergick det till att bli en gravläggning för dem som inte kunde eller ville betala för en gravplats. Det är av vikt att bevara linjegravvårdar så man kan följa ordningen på gravläggningarna. Söder om klockstapeln låg troligen en linje eller ett speciellt område för barngravar. ”Köpegravarna” eller de mer påkostade familjegravarna finns i Rönö invid kyrkogårdsmuren i nordväst och sydväst, på kyrkogårdens sydvästra del samt i en rad omedelbart väster om kyrkan och de fåtal gravplatser som ligger norr om kyrkan. Gravarna med grus- eller sandtäckt yta hör till en gravtradition som troligen växte fram under andra delen av 1800-talet och var mycket vanligt förekommande i länet. Denna typ av gravar omgärdades oftast av häckar eller stenramar, men även staket i gjutjärn eller järnsmide förekom, liksom pollare med kätting. De båda fotografierna ovan från 1930-talet, respektive 1960-talet visar att många gravar hade grus- eller sandtäckt yta samt omgärdning, troligen av häckar. Denna typ av gravanläggning har försvunnit till stor del i länet genom senare tiders omläggningar av gravkvarter och de har ett mycket högt kulturhistoriskt värde.

Enskilda gravvårdar har ett högt eller mycket högt kulturhistoriskt värde. Det gäller bl a de äldre gravvårdarna från 1800-talet och gravvårdar av speciell typ så som gjutjärnskorset och gravvårdarna av marmor. Titlar på gravvårdar säger en del om näringsliv och social struktur i en socken. I Rönö varierar typen av titlar. Fler titlar har koppling till egendomen Kåreholm, bl a kusken, trädgårdsmästaren, kammarjungfrun och mamsell.

Källor:

Bogårdsmurar i Linköpings stift, Östergötlands län, inventering del 1-3, Grenberger Byggnadsrestaureringskontor 2004.
Hansson, Hans-Erik m fl. Vård av gravstenar. Riksantikvarieämbetet. 2002.
Kulturhistorisk inventering av kyrkor och kyrkomiljöer utförd av Östergötlands länsmuseum 2003-
Kulturmiljövård 6/98. Riksantikvarieämbetet. Stockholm 1989.
Kyrkogårdens gröna kulturarv. Stad&Land. Movium/inst för landskapsplanering. Sveriges lantbruksuniversitet nr 103/1992.
Sveriges Bebyggelse, Östergötlands län, del VIII, Uddevalla 1951.
Theorell A, Wästberg P, Hammarskiöld H (foto). Minnets stigar. En resa bland svenska kyrkogårdar. 2001.
Wadsjö H (red). Kyrkogårdskonst. Stockholm 1919.
Östergötlands länsmuseums topografiska arkiv.

Muntliga uppgifter –

www.lantmateriet.se.

www.ostergotlandslansmuseum.se

EXEMPEL PÅ GRAVVÅRDAR MED KULTURHISTORISKT INTRESSE

Förklaring till exempellistan

Exempellistan är indelad i två delar. Den första delen som innehåller uppgifter om kyrkogård, kvarter, gravnummer, material, efternamn, hemvist och årtal är en identifikationsdel. Under den andra delen anges en kulturhistorisk notering med uppgift om titel, gravplats och gravvård. Dessutom noteras eventuella skador och andra anmärkningar.

Kvarter: anges endast i de fall då kyrkogården är indelad i kvarter.

Numrering: görs efter gravkartan. Ofta kan det vara svårt att exakt lokalisera gravnumret, då gravbredd kan variera och många gravnummer intill varandra saknar gravvård. I vissa fall står äldre gravvårdar utan gravnummer bland övriga gravar och då ges de t ex beteckningen "onumr. S om 042". Stenar som står undanställda och bedöms ha ett kulturhistoriskt värde ges nya nummer.

Material: Här anges vårdens material. Beteckningen "granit" används utan närmare specifikation av olika typer. Stenens färg förkortas **sv** (svart), **gr** (grå), **r** (röd), **gr/r** (grå/röd) osv.

Efternamn: I allmänhet det första efternamnet som står på gravvården.

Hemvist: Det geografiska namn som står på gravvården. Det kan röra sig om bynamn, gårdsnamn eller namnet på en mindre fastighet. I undantagsfall är det namnet på en plats som inte ligger i socknen.

F:a årtal och **S:a årtal:** anger det tidigaste respektive senaste dödsåret som står på gravvården. Är det endast ett årtal angivet står det i F:a årtal.

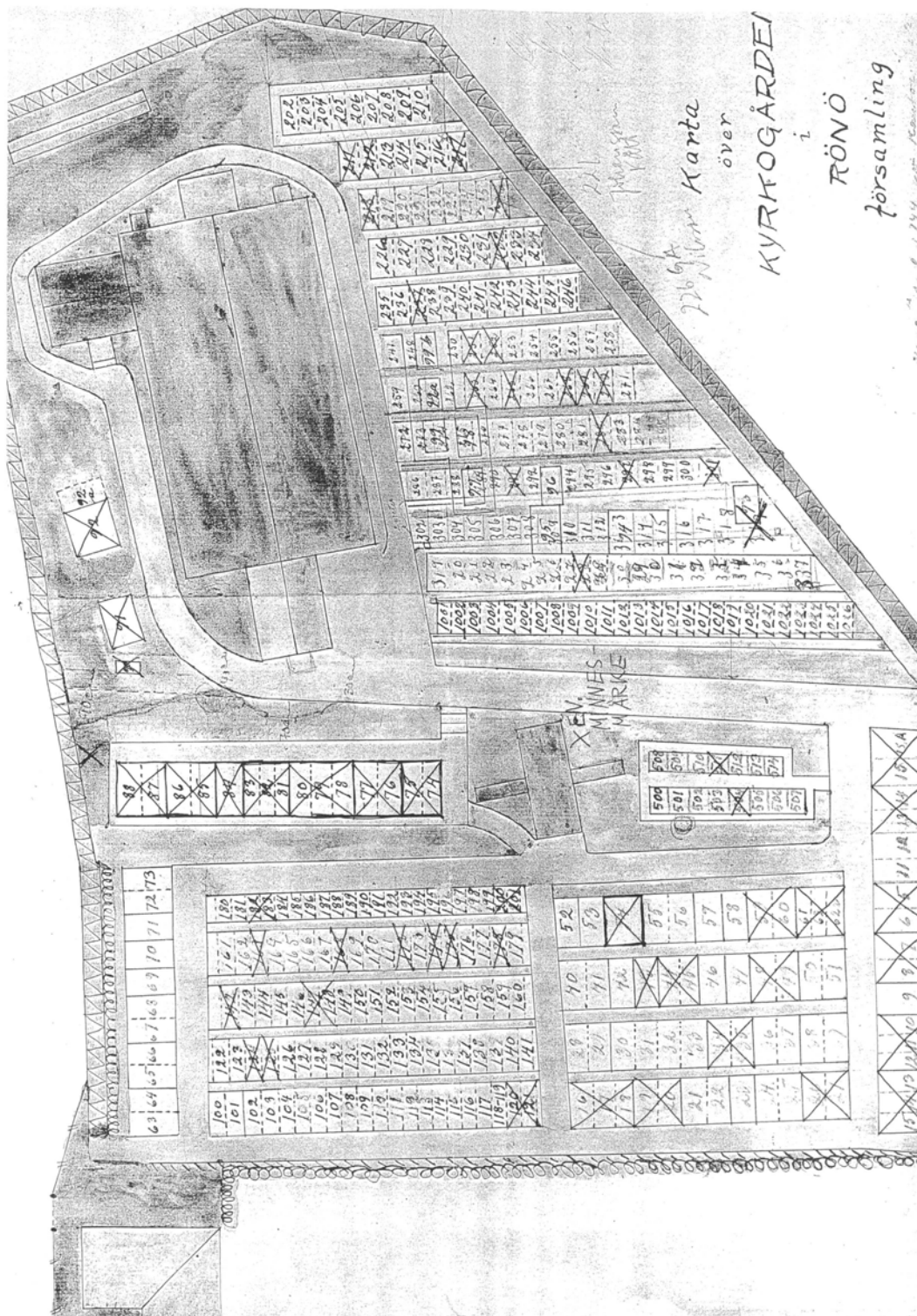
Titel: Samtliga yrkestitlar samt hemmansägare, rusthållare m m. Dessa gravvårdar bedöms ha ett kulturhistoriskt intresse oavsett vårdens ålder.

Gravplats: Gravplatsen är omramad av stenram, häck, järnstaket eller kedja. Själva gravplatsen är i allmänhet täckt med grus men i vissa fall med gräs.

Gravvård: Speciella typer av gravvårdar som t ex gjutjärnskors, träkors, häll, sköld, ålderdomlig sten m m.

Skada: Notering om eventuell skada, t ex rost på en gjutjärnsvård eller på ett järnstaket, sprucken kalkstensvård o dyl. Här noteras även om det är ovanligt mycket lava på framför allt kalkstensvårdarna.

Anmärkning: Här noteras om gravvården har ett lokalhistoriskt eller personhistoriskt intresse eller andra anmärkningar– L1, P1, A1 osv. Detta hänvisar till korta notiser i slutet av exempellistan.

Rönö kyrkogård. Exempel på gravvårdar med kulturhistoriskt intresse
Gravar med omgärdning är markerade med en fyrkant.

X

Norr är till vänster på kartan och klockstapeln ligger sydväst om kyrkan.